

JURYRAPPORT JAN HANLO ESSAYPRIJS KLEIN 2019

'Ieder is zijn eigen broer' schreef Jan Hanlo in een tekst die even lang is als zijn titel. Het werd de regel die dit jaar als uitgangspunt diende voor de Jan Hanlo Essayprijs Klein, de prijs voor het beste nog ongepubliceerde essay. Achtendertig essays kwamen er binnen. En tot blijdschap van de jury: vrijwel geen slechte. Het niveau was hoog en het thema bleek aanleiding te zijn voor scherpgekozen uitgangspunten, die varieerden van persoonlijke verhalen over een broer of een zus tot abstracte essays over spiegelingen in de kunst of broederschap in sociale zin. We nomineerden uiteindelijk drie essays, met ieder een heel eigen karakter.

Tom Springveld, 'De ongewone zoon'

Een innemend, beeldend geschreven essay over die ene broer die anders is dan de anderen. Die als kind alle zuurstof uit het ouderlijk huis zuigt en als volwassene zandkastelen bouwt in zijn hoofd. De broer die iedereen corrigeert ('groter dán') en daarmee ergert, maar die als volwassene zelf degene is die zich ergert: aan iedereen met een minder rijke individualiteit maar soepeler sociale vermogens dan hijzelf. Met empathie en scherpte tekent Tom Springveld een portret van zijn autistische broer, de broer die zichzelf een 'relatief licht, goed gesocialiseerd exemplaar' noemt en die misschien wel alleen gekend wordt door intimi, de familieleden die beurtelings de rol van broer op zich nemen.

Bauke Vermaas, 'Met andere ogen'

Kijken en bekeken worden, daar gaat het essay van Bauke Vermaas over. Een vrouw loopt door het museum, bekijkt Chadwick en Giacometti maar voelt zich bekeken door haar moeder die mee is. Ondertussen wordt ze gadeslagen door – ja, door wie? De suppoost die het geluid van haar hakken hoort en haar nakijkt? Het essay wisselt fragmenten waarin de vrouw zich bekeken weet af met herinneringen aan haar jeugd, waarin ze zoekt naar momenten om onbespied alleen te zijn. Geen God, Sinterklaas of Big Brother die haar ziet. Virtuoso leidt Vermaas ons naar de misschien ontluisterende conclusie dat er altijd ogen zijn. Van jezelf, of van de ander die je je toeïgert. Zo is iedereen zijn eigen bespieder, zijn eigen Big Brother.

Hannah de Vries, 'Robotliefde'

Het begint meteen verontrustend: de manier waarop Hannah de Vries het kunstwerk van de zusjes L. A. Raeven beschrijft: hun kunstmatige derde zusje, uiterlijk zó gelijkend op de tweeling die ze zelf zijn dat mocht een van hen wegvallen deze derde, de robotversie van henzelf, de plaats kan innemen. Waar gaat dit kunstwerk over? Over kunstmatig broeder- of zusterschap? Of om het menselijk verlangen zich te hechten aan een geprojecteerde broer of zus, zoals kinderen zich hechten aan poppen, alles spiegelend dat ze zelf het liefst zijn? Zoals sommigen zich hechten aan een seksrobot, die ieder verlangen inlost of Tom Hanks in de film Cast Away zich hecht aan zijn volleybal? 'Robotliefde' van Hannah de Vries gaat over liefde en projectie, over het menselijk verlangen naar een evenknie, een broer-door-dik-en-dun'.

De Jan Hanlo Essayprijs Klein 2019 gaat naar het essay dat de jury raakte door zijn oprechtheid en de doordringende stijl, het essay waarin de broer soms de broer zelf zou willen zijn, ware het niet dat hij dat al is: Tom Springveld met 'De ongewone zoon'.

Amsterdam, 16 mei 2019

Mirjam van Hengel | juryvoorzitter